AŞIK SITKI BABA

(PERVANE)

Yazan
HAYRETTİN İVGİN

Emel Matbaacılık Sanayi
Ankara, 1976

Kapak Kompozisyonu : İSMAİL GÜMÜŞ

Kitabın Sipariş Adresi :

HAYRETTİN İVGİN

Dik Sokak No : 26/6

Aydınlıkevler/ANKARA

İÇİNDEKİLER

Sayfa

Ö N S Ö Z

Aşık Sıtkı Baba'nın şimdiye dek dört şiiri yayınlandı. Bende bulunan ve Aşık Ali Baki'nin tuttuğu defterden on dokuz adet daha şiirini saptadık. Ozanın yaşamını, gerek şiirlerinden ve gerekse yaşadığı yer olan Merzifon'un Harız köyünden elde ettik.

Hala bizler için el değmemiş özelliği taşıyan halk edebiyatımıza yeni bir ozan kazandırdığımız için mutluyuz.

Saygılar.

Hayrettin İVGİN

AŞIK SITKI BABA
(PERVANE)

YAŞAMI :

Sıtkı Baba 1863 yılında Tarsus'un Yenice köyünde doğmuştur. Asıl adı Abidin'dir. Yoksul bir köylü ailesinin çocuğudur. Küçük yaşlarda iken babası ölmüştür.

On iki yaşlarında Hacıbektaş kasabasına gelerek Bektaşî Şeyhi Feyzullah Efendi'nin dergâhına girmiştir. (1875) O sıralarda saz çalmakta ve şiir yazmakta olup mahlası Pervane'dir.

Pervaneyim yandım bir hüsn-i mahe
Düştüm leyl ü nehar ah ile vahe
Yaşım on ikide geldim dergahe
Elhamdülillah can cane kavuştu.

Dergaha köyünü, annesini ve evini terkederek geldiğini kendisi söylemektedir :

Terkeyledim vatanımı, hanemi
Ah ü zare saldım garip anamı
Aşkın ateşiyle dertli sinemi
Dağlayı dağlayı geldim kapına.

Ozanımıza ilk okuma ve yazmayı köyündeki hocası öğretmiştir. Dergaha geldikten sonra öğrenimini güçlü bir şekilde dergahta sürdürmüştür.

1879'da Şeyh Feyzullah Efendi ölür. Onun yerine oğlu Cemalettin Efendi irşat postuna geçerek şeyh olur. Cemalettin Efendi babası öldüğünde 12 yaşlarındadır ve Pervane gibi o da « Cemâlî » mahlasıyla şiir yazmaktadır. Pervane'ye « Sıtkı » mahlasını veren bu Çelebi Cemalettin Efendi'dir. Sıtkı Baba, Hacıbektaş'da uzun yıllar Çelebi Cemalettin'in sır kâtipliğini yapmıştır. Bu arada 1895 yıllarında evlenmiştir.

Kendi yaşamını şiirlerinden ve bende bulunan iki cönkten öğreniyoruz. 1897'de oğlu Ali Bakî doğmuştur. Ali Bakî de kendi gibi ozandır. Cönkün, kenarlarına babası ile ilgili bir çok bilgiler yazmıştır. Sıtkı Baba'nın eşi 1909 yılında ölmüştür. Sıtkı Baba da ölene kadar evlenmemiştir. Bakın Ali Bakî ne diyor :

Bin üç yüz on üçtü dünyaya geldim
On iki yaşımda ben öksüz kaldım
Yaşım on yedide bir mahlas aldım
Şûaradan Sıtkı Baba oğlıyam.

Sıtkı Baba Kurtuluş Savaşı'na da katılmıştır. Yurdun çeşitli cephelerinde düşmanla savaşmıştır.

Bir gün ola hep şehitler uyana
Ol vakit seyredin dökülen kana
Kılınç çekip bir uğurdan meydana
Birer birer çıkmamıza yakın mı.

O, savaş yıllarını « ç i l e » olarak tanımlamakta ve Kurtuluş Savaşı sonunda yeni Türk Devleti'nin kurulmasını « m a k s a t y e r i n i b u l d u » diye benimsenmektedir. Kurtuluş Savaşı'nın bitiminde yine dergaha girmiştir.

Vakit tamam oldu çileler doldu
Gel gezelim bizim elleri şimdi
Elhamdülillah maksat yerini buldu
Seslendi muhabbet telleri şimdi.

1925'de tekkeler ve zaviyeler kapatılınca M e r z i f o n ' u n H a r ı z k ö y ü n e yerleşmiş ve imamlık yapmaya başlamıştır. Yaşamının son günlerini burada geçirmiştir. 1928 yılında 65 yaşında iken ölmüştür. Mezarı şimdi bu köydedir.

SANATI ve KİŞİLİĞİ

Sıtkı Baba bir Bektaşî ozanıdır. Bunu şiirlerinde açıkça görüyoruz. Bektaşî olduğuna övünmektedir.

Ey zâhid sorarsan mezhebimizden
Merdân-ı tarık-ı Bektaşîleriz
Bu bir nümunedir meşrebimizden
Yaran-ı tarık-ı Bektaşîleriz.

Biliyoruz Alevî-Bektaşî halk edebiyatının kaynağı Yunus Emre'dir. Sıtkı Baba'da Yunus'un ve Alevî - Bektaşî edebiyatı geleneğinin bütün izlerini görürüz. «Meydan, talib, muhib, derviş, cem, ayn-ı cem, mürşid, meşreb, hakikat, tarikat, marifet» gibi terim ve sözcükler şiirlerinin yapısını oluşturmaktadır. Her Alevî - Bektaşî ozanlarında olduğu gibi «Ehlibeyte sevgi», «Hz. Ali hakkında övgü», «Hacı Bektaş'a bağlılık» Sıtkı Baba'nın şiirlerinde de görülür. Şiirlerinde «zâhid»e ve «zâhirler»e çatar.

Sıtkı Baba, şiirlerinde çeşitli mahlaslar kullanmıştır : **Pervane, Kul Pervane, Fakir Pervane, Sıtkı, Sıtkıya, Sefil Sıtkı.**

« P e r v a n e » mahlası ile yazdığı şiirler çocukluk ve ilk gençlik yıllarına ait şiirlerdir. « S ı t k ı » mahlası ile yazılan şiirleri olgunluk çağının şiirleridir. Biz bu kitapta **Pervane** ve **Sıtkı** adıyla yazdığı şiirleri iki bölümde topladık.

ONUN İÇİN YAZILANLAR

Aşık Sıtkı Baba gerçekten bilinmeyen bir ozandır. Hakkında pek az şeyler yazılmıştır. Elimde bulunan iki cönkten Aşık Sıtkı (Pervane)ya ait 19 şiir bulunmuştur. XIX. yüzyılın ikinci yarısının güçlü ozanıdır Aşık Sıtkı.

Prof. Dr. İlhan Başgöz, 1955'de yazdığı «Pervane» başlıklı yazısında eksik ve yanlış bilgiler vermektedir. Ozanın asıl adının «Zeynel Abidin» olduğunu, «Aşık Hakkı» adıyla tanındığını söylemektedir. Oysaki ozanımızın asıl adı «Abidin» olup «Aşık Sıtkı» adıyla tanınmıştır. İlhan Başgöz, iki şiirini yayımlamıştır. (1) **(Aşık Pervane Bölümü I, II. şiirler).**

Cahit Öztelli, 1973'de yayımladığı Bektaşî Gülleri adlı yapıtında ozanı tanıtırken; kendi elinde bulunan cönklerden ozanı tanıdığını belirtmektedir. Öztelli, ellerinde 20 kadar şiiri

(1) Prof. Dr. İlhan Başgöz, İzahlı Türk Halk Edebiyatı Antolojisi, Ararat Yayınevi, s. 85.

bulunduğunu, ozanın nefeslerinin ortanın üstünde başarılı görüldüğünü, iyi sanat eğitimi gördüğünü, ilk olarak ozanın burada tanıtıldığını söyleyerek bir adet şiirini yayımlamıştır. (2) **(Aşık Sıtkı Bölümü XVII. şiir).**

A ş ı k İh s a n i, 1974 de yayımladığı O z a n D o l u A n a d o l u adlı yapıtında ozanımızı S e f i l S ı t k ı olarak tanıtmaktadır (3). Sıtkı hakkında şöyle demektedir :

«Yaşadığı çevreye mertlik örneği veren ünlü ozan Sıtkı, ayrıca çağının tepeden tırnağa yürek dolu bir halk savaşcısı olarak da tanınmıştır.

İçinde yaşadığı adaletsiz düzene baş eğmediğini şiirleriyle gösteren bu korkusuz, haktan yana ozan elindeki on iki telli sazını, zaman zaman ucu sivri bir kılıç gibi kullanarak hakkı haksızlara karşı korunmasını bilmiştir.»

Bu sözlerin bir kısmına katılmakla birlikte Aşık Sıtkı'nın pek devrimci bir niteliği yoktur. Gerçi bulunduğu dönemin insanlarını, toplumunu ve düzenini eleştirir :

---

(2) Cahit Öztelli, Bektaşî Gülleri, Milliyet Yayınları, 1973, s. 370 ve s. 91.

(3) Âşık İhsani, Ozan Dolu Anadolu, May Yayınları, 2. Baskı, 1974, s. 81.

Sıtkı neler var kevn ü mekanda
1318 işbu zamanda
Hakkı görmez bî-basar çok cihanda
Hayvan olmuş kendi aklın beğenir.

Ama çare olarak Hacı Bektaş'dan, Ali'den ve mensup olduğu şeyhten medet umar.

Şefiilmüznibin Şahiirisalet
Umarız Muhammed Ali'den meded
Sülâle-yi pak-i fahr-i kâinat
Hünkâr Hacı Bektaşî Veli'den meded.

Hatta padişaha bağlıdır ve onun kulu olduğunu kendisi söyler.

Dostun buyruğundan çıkar değilem
Su gibi her yana akar değilem
Cihan güzel olsa bakar değilem
Devletlü sultanın kulu böyl'olur.

Âşık İhsani;

«Gelin canlar bir olalım
Tevekkeltü taâlallah
Münkire kılınç çalalım
Tevekkeltü taâlallah»

dörtlüğüyle başlayan ünlü şiirin onun olduğunu söylemektedir. Halbuki bu şiir Pîr Sultan Abdal'ındır, Aşık Sıtkı'nın değil. (4). Âşık İh-

(4) Abdülbaki Gölpınarlı, Pir Sultan Abdal, Varlık Yayınları, 3. Basılış, s. 35.

sani, ozanın bir şiirini yayımlamıştır. (5) **(Aşık Sıtkı Bölümü XVIII. şiir).**

İlhan Başgöz, Aşık İhsani ozanın doğum ve ölüm tarihlerini doğru vermişler. Cahit Öztelli, ozanın yalnızca 19. yüzyılda yaşadığını söylemiştir.

Ali Püsküllüoğlu'nun Türk Halk Şiiri Antolojisi'nde tanıttığı «Sivaslı Sıtkı»nın ozanımız Aşık Sıtkı ile aynı olduğunu sanmaktayım. Püsküllüoğlu Sivaslı Sıtkı'nın üç şiirini yayımlamıştır. (6) **(Aşık Sıtkı Bölümü XX, XXI, XXII. şiirler).**

Fikret Memişoğlu'nun Harput Ahengi adlı yapıtında Pertek türküsü olarak tanıttığı şiirin de Aşık Sıtkı'nın olduğunu sanıyoruz. (7) **(Aşık Sıtkı Bölümü XIX. şiir)**

---

(5) Âşık İhsani, a.g.y., s. 82.

(6) Ali Püsküllüoğlu, Türk Halk Şiiri Antolojisi, Bilgi Yayınevi, 1975, s. 545 ve s. 334.

(7) Fikret Memişoğlu, Harput Ahengi, İstanbul - 1956, s. 67.

AŞIK PERVANE

I (1)

Bakışın eğlence yeter
Kirpiklerin cana batar
Yürüdükçe çiçek biter
Suna boylu yosma gelin

Koyma beni el yerine
Kara perçem tel yerine
Koku lâzım gül yerine
Kölen olam küsme gelin

Boyun gören geçer candan
Azat eyle kurtar dilden
Sende kılıç boyun benden
Amanım var kesme gelin

Alaydım bari koynuma
Ölüm girmezdi aynıma
Zülfün telini boynuma
Taktım amma çekme gelin

Pervane'm der düştüm nâra
Yolumu uğrattım zora
Koymuşum yüzümü yere
Amanım var basma gelin

(1) *Prof. Dr. İlhan Başgöz,* İzahlı Türk Halk Edebiyatı Antolojisi. s. 85.

II [2]

Dinleyin ağalar güzel öğmeyi
Taşlar alıp kara bağrım döğmeyi
Bir bakışı Gürcistan'ı değmeyi
Hergün selâmına durmalı gelin

Boyunu benzettim servi semene
Hüsnünü veremem Hind'e Yemen'e
Seni gören yiğit gelir imana
Can verip uğrunda ölmeli gelin

Gülüşün değişmem Erzurum Van'a
Bin yaşasın seni doğuran ana
Taramış perçemi beyaz gerdana
Gözleri kudretten sürmeli gelin

Açılmış goncası ay yanağında
Arasan bulunmaz cennet bağında
Arzumanım kaldı göğsün ağında
Seni bir fendile sarmalı gelin

Pervane kılıcın almış destine
Siyah mendil bağlar kaşın üstüne
Yiğit olan kıymaz sadık dostuna
Seni sevdiğine vermeli gelin

---

(2) *Prof. Dr. İlhan Başgöz,* a.g.y. s. 86.

III (3)

Ey gönül bak şu mahlukun işine
Amel kazanmadan sevap istiyor
Rumuz bilmezlerin düşmüş peşine
Arifin ağzından cevap istiyor

Güya sofi gibi meydana çıkar
Yanaşma yanına nefesi kokar
Tilki gibi her deliğe baş sokar
İlm-i cavidandan hesap istiyor

Dört kapunun farzlarını bilemez
Canı seri Hak yoluna viremez
Okuyup ta «elif, be» yi bilemez
Hocaya gitmeden kitap istiyor

Ne bilsin şekeri şap sanır tuzu
Kulluk makamına ermeden özü
Bilemez Hak yolu kör olmuş gözü
Cenab-ı Allahtan hitap istiyor

---

(3) El yazması cönkte şu notlar bulunmaktadır:
Sayfanın yanındaki not :
(Elden ele geçtiği için çok hatalı yazmışlar. Aslını bildiğim için tashih ettim. Pervane merhumun oğlu Ali Baki. 21 Haziran 1944.)
Sayfanın altındaki not :
(Pederim merhum şair Sıtkı'nın çocukluk mahlası Pervanedir. Ali Baki.)

Kul Pervane der ki çoğalmış adû
Seyrettim cihanı kalmamış tadı
Kenara oturmuş kelp ile kedi
Sini donatması kebab istiyor

IV (4)

Hublar serçeşmesi nuri Feyzullah
Arzettim cemalin seyrana geldim
Yüzüm yerde gözüm darda eyvallah
Medet dedim dar-ul emane geldim

Şeriat şehrinin şems i mâhisin
On sekiz bin âlemlerin şâhisin
Tarikat ehlinin kıblegâhisin
Kebutullah kamil insana geldim

Dergâhın cennettir bulunmaz misli
Öter andelipler sedalı sesli
Hünkâr Hacı Bektaş Veli'nin nesli
Kurb-i Rahman, kutb-i devrana geldim

Muhammet Mustafa Alidir soyun
Sen oldun mânası elif i be'nin
Bağlayanlar çözer bendini devin
Diyerek sen şah-i merdana geldim

(4) Bu şiirin üstünde şu notlar yazılmıştır
(İlk Hacı Bektaş'a geldiği zaman Şeyh Feyzullah Efendi'nin huzurunda 12 senelerindeyken söylediği kelâm.)

Eşiğindir Balım Sultan kapusu
Cümle mücrimlere ihsan kapusu
Dediler bu kapu lokman kapusu
Derdime bir çare dermane geldim

Veçhinden nur alır mah ile hurşid
Lutfeyleyip kalbim sera .... ışıt (5)
İster diken yoldur, ister taş taşıt
Hizmet için ulu divana geldim

Fakir Pervane'yim bir dolu içtim
Mürşid-i kamile sırrımı açtım
Malımdan serimden canımdan geçtim
Zebhet İsmail tek kurbana geldim.

---

(5) Aslından okunmadı. Ancak son iki sözcüğün (Şeri'at aşıt) olduğu sanılıyor.

V (6)

Aşık oldum bir keremlerkânına
Gönül arzettiği cana kavuştu
Sürdüm yüzlerimi âsitanına
Mûr-i cismim Süleymana kavuştu

Düşüp sevdalara ağlar gezerken
Sinemi aşkiyle dağlar gezerken
Bulanık sel gibi çağlar gezerken
Katre idim bir ummana kavuştu

Gördüm cemalini elhamdülillah
Durdum divanına dedim eyvallah
Ay gibi parladı âl-ı Feyzullah
Şükür gönlüm bir sultana kavuştu

1295 oldu yıllar
Aktı gözlerimden kan oldu seller
Erişti nevbahar açıldı güller
Can bülbülü gülüstâne kavuştu

Pervane'yim yandım bir hüsn-i maha
Düştüm leyl-ü nehar ah ile vaha
Yaşım 12 de geldim dergaha
Elhamdülillah can cana kavuştu.

---

(6) Bu şiirin üstünde Ali Baki'ye ait şu notlar yazılıdır : *(Merhum Sıtkı Baba'nın vakt-ı sabavette mahlası Pervane olup yukardaki yazılan şiir ile aşağıdaki yazacağımız şiir Pervanelik zamanına ait olup ilk dergaha gelişlerinde söylediği kelamlardır. Asıl ismi Abidin, bilâhare müşarünileyh Çelebi Cemalettin Efendi tarafından Sıtkı namı verilmiştir. Ali Baki).*

AŞIK SITKI

I [7]

Eğer gider isen gurbet illere
Efendim sultanım eğlenme tez gel
Bunca muhibbanlar bakar yollara
Kaşları kemanım eğlenme tez gel

Dolaşma gurbeti ey şah-ı hûban
Yanıktır bağrımız çeşmimiz alkan
Düştü gönlümüze ah ile figan
Nevreste fidanım eğlenme tez gel

Bize cevreyledin nesl-i mevali
Saldın gönlümüze der-i melâli
Ağlatma **Sıtkı'**nı Yakup misâli
Yusufu kenanım eğlenme tez gel.

---

(7) Bu şiirin başına Ali Baki şu notları yazmıştır *(Evlâd-ı Hacı Bektaşî Veliden Şeyh Feyzullah Efendinin vuku-u vefaatından sonra mahdumu seyadetleri (Mahdum-u siyadetleri) Cemalettin Efendinin 12 sinlerinde post-u irşadına oturmak maksadiyle Şeyhülislâma müracaatları dolayısiyle Şeyhülislâmı Yozgat'ta kurulacak bir heyet-i içtimaiyenin huzurunda bera-i imtihan post-u irşada tensib görüleceği kararı verilmekle Yozgat'tan hey'eti mezkûreden çağrıldığı zaman Sıtkı Babanın söylediği kelâmdır.)*

II [8] [9]

Gam çekme bu hicre Aşık Sıtkıya
Gider de inşallah tezce gelirem
Hemen siz sıtkıle eyleyin dua
Gider de inşallah tezce gelirem

Bizi cezbeyledi câzib-i kısmet
Visal-i yâr oldu takdir-i fırgat
Umarım Hünkârdan olursa himmet
Gider de inşallah tezce gelirem

Eyleyin hizmete dikkat-i tamı
Kesbeylen âlemde her türlü namı
Verildi bizlere ayrılık camı
Gider de inşallah tezce gelirem

Vardır aramızda gizli muhabbet
Balım Sultan nasip etsin mülakat
Size sağlık versin bize selamet
Gider de inşallah tezce gelirem

Cemalî'yem melül melül söyleme
Bu yanık kalbimi nara dağlama
Benim sadık dostum Sıtkım ağlama
Gider de inşallah tezce gelirem

---

(8) Bu şiirin başına Ali Bakî şu notu yazmıştır : *(Müşarunileyh Cemalettin Efendinin Sıtkı Babaya karşılık söylediği kelam :)*

(9) Bu şiir Sıtkı Baba'nın şeyhi Şeyh Cemaleddin Efendiye aittir. Bu kişi *CEMALÎ* mahlasıyla şiirler yazardı.

III [10]

Okudum nâmeni şâduman oldum
Saadetli sultanım sen sefa geldin
Hulûs-i pâk ile selâmın aldım
Ey aziz mihmanım sen sefa geldin

Aşıncağız Çeç Belinin başından
Havfimiz kalmadı adû taşından
Aldım haberini bülbül kuşundan
Leb-i gülfeşânım sen sefa geldin

Sıtkıya gönlümüz hünkâra bağlı
Bu aşkın elinden ciğerim dağlı
Seyit Cemalettin Sultanın oğlu
Yusufu devranım sen sefa geldin

---

(10) *(Cemalettin Efendinin dönüşü için söylemiştir.)* Parantez içindeki bu not Ali Bakî'ye ait olup şiirin altına yazılmıştır. Sıtkı Baba bu şiiri Cemalettin Efendi'nin Yozgat'tan Hacıbektaş'a dönüşünde söylemiştir.

IV [11]

Şefi-ilmüznibin Şahi-i risalet
Umarım Muhammet Ali'den medet
Sülâle-yi pak-i fahri kâinat
Hünkar Hacı Bektaşî Veliden medet

Nutuk veren beş taşları söyleten
Velâyet bahrinde gemi oynatan
Ayakların sokup kazan kaynatan
Balım Sultan kızıl deliden medet

Şeriat şehrinin sultanı sensin
Bu cihanın kutb-i devrani sensin
Tarikat ehlinin çobanı sensin
Ayırma bizleri sürüden medet

Kırk budağa şûle verip yandıran
Velileri binbir renge bandıran
Keramet gösterip müşkül kandıran
Cansız kayaları yürüten medet

Sıtkıya cihanda ben bir fakirem
İlm-i ledün kitabından okuram
Aşkın tezgahında matar dokuram
Tellerini veren huriden medet.

---

(11) Bu şiirin üstüne ozanımızın oğlu Ali Bakî *(Sıtkı Baba-nın Kemali)* notunu yazmıştır. Bu ve bundan sonra yazdığımız şiirler Sıtkı Baba'nın olgunluk dönemi şiirleridir.

V

Bu kadar mahlûkat bil-cümle cihan
İskân olmuş kendi aklın beğenir
Her biri bir yolda zar-i sergerdan
Revan olmuş kendi aklın beğenir

Kimisi Mevlâya doğrultmuş yolu
Kimisi tanımaz sağ ile solu
Kimisi soyunmuş atlası çulu
Üryân olmuş kendi aklın beğenir

Kimisi fiilince bir me'sem düzer
Peygamberler anın yüzünden bezer
Kimi Al-i evlâdı buğz eder gezer
Mervan olmuş kendi aklın beğenir

Mervan bilmez Al- evladın hakkını
Nefse uyan uzak eyler yakını
Kimi takmış boğazına tokunu
Şeytan olmuş kendi aklın beğenir

Kâmil murşid bul ki müşkülin seçe
Bayhûdedir verir emeğin heçe
Kimisi milleti taptırır haça
Ruhban olmuş kendi aklın beğenir

Sıtkıya neler var kevn-ü mekânda
1318 işbu zamanda
Hakkı görmez bi-basar çok cihanda
Hayvan olmuş kendi aklın beğenir

VI

Ey zâhid sorarsan mezhebimizden
Merdân-ı tarik-i Bektaşîleriz
Bu bir nümunedir meşrebemizden
Yaran-ı tarik-i Bektaşîleriz

Aştı Resulullah şeriat babın
Okumuşuz anda ledün kitabın
İçtik pîr elinden şarab-ı aşkın
Mestan-ı tarik-i Bektaşîleriz

Arzeyleyip gelenlerin yederiz
Yola boyun eğmeyeni ne'deriz
Katarlanıp Hak doğruya gideriz
Kervan-ı tarik-i Bektaşîleriz

Merdaniyiz kervanlardan kaçmayız
Kaçanları kovup kanın saçmayız
Her bir havariçe esrar açmayız
Derban-i tarik-i Bektaşîleriz

Mürşit destur ile cem'a gireriz
Evliyanın erkânını süreriz
Adûlere karşı göğüs gereriz
Kalkan-ı tarik-i Bektaşîleriz

Açılıp sancaklar olunca mevcut
Eyledik altında isbat-ı vücut
Şükür kabul etti Cenab-ı mabut
Kurban-ı tarik-i Bektaşîleriz

Sıtkıya pirimiz nesl-i Muhammed
Işıttı cihanı nuru müebbed
Lâübali pak-i meşrep mücerred
Selman-i tarik-i Bektaşîleriz.

VII

Tanetmeyin dostlar perişanlığım
Ehl-i aşk olanın hali böyl'olur
Zincir-i aşk içre natüvanlığım
Mecnun dedikleri deli böyl'olur

Bir yare meylettim hublara server
Mübarek kamet-i serv-i senavber
Saçların müşk olmuş geysüler anber
Cennet-i âlanın gülü böyl'olur

Bir ferişdah sima, bir melek suret
Bir âli secaat, bir güneş tel'at
Lâl-i dürfeşandır şi'r ile şerbet
Kevser ırmağının balı böyl'olur

Sinem yarelerin görenler ağlar
Ne tabib emeyler ne cerrah dağlar
Gözlerimin yaşı çûş edip çağlar
İlkbahar ayının seli böyl'olur

Muhabbetin lezzetine doyulmaz
Can bülbülü her gülşende yayılmaz
Bir kâtresin nûş eyleyen ayılmaz
Dost elinden gelen dolu böyl'olur

Dostun buyruğundan çıkar değilem
Su gibi her yana akar değilem
Cihan güzel olsa bakar değilem
Devletli sultanın kulu böyl'olur

Sıtkıya metheyle Hak Peygamberi
Padişahlar kapısının kemteri
Çekince kopardı bab-ı Hayberi
Allah'ın aslanı Ali böyl'olur.

VIII

Görünce aklımı başımdan aldı
Getirdi başıma sevda kaşların
Mecnun gibi beni sahraya saldı
Şol ahû gözlerin Leylâ kaşların

Mest eder âşıkı leb-i zülâlin
Güzeller içre yoktur emsalin
Aliyyül arş üstüvadır cemalin
.... kaşların [12]

Sıtkı kurban olsun servi boyuna
Canım fedâ Balım Sultan soyuna
Sürdükçe yüzümü hak-i pâyına
Eyler dil mülkünü yağma kaşların

IX

Ağlayıp yalvarsa bir kul mihnetle
Merd-i kâmil mürüvveti basar mı
Yanar mıyız böyle nar-ı firkatle
Yoksa bilmem bâd-ı vuslat eser mi

Meydan-ı ezelde eyledim ikrâr
Sabitem kavlimde eylemem inkâr
Bir kişi ne denli olsa günâhkâr
Şefkat-ı Mevlâdan ümit keser mi

Sıtkı ihlâs ile itikat eyler
Böyle koymaz felek bir gün şâdeyler
Ya katline ferman, ya azat eyler
Sultan olan kölesine küser mi

(12) Noktalı yerler okunamamıştır.

X

Sanma zahid bizi dünyaperestiz
Hak perverdigare bağlı özümüz
Düşmanına düşman dostuna dostuz
Ahmed-i Muhtara bağlı özümüz

Şeriatta inan Muhammed Mehdi
İktida eyleyip kılarız cehdi
Girdik tarikata bozmayız ahdi
Sağlam bir ikrara bağlı özümüz

Kutb-ül aktab marifetin sultanı
Hakikat şehrinin adalet-kânı
Evlad-ı Resulden tuttuk demanı
Hazret-i Hünkara bağlı özümüz

Zahirde batunda görüp işiten
Kâhi bahar eden, kâhi kış eden
Şûla verip dû-cihanı ışıtan
Ol gani saattare bağlı önümüz

Sıtkıya isteriz avni inayet
Habibinden himmet Hakdan hidayet
Sahib-i Zülfikar şah-i velâyet
Haydar-ı kerrare bağlı özümüz.

XI

Yek nazar kıl 18.000 aleme
Gelen gider bu cihanda kalınmaz
Mevlâ sûcut emrin verdi âdeme
Putupereslere secde kılınmaz

İlim ile âmeldir kalbin cilâsı
Amelsiz ilimin olmaz sefası
Sabırlı kulların sever Mevlâsı
Sabırsız insanda kemal bulunmaz

İblis inat etti görmedi Hak'ın
Taktı boğazına mel'anet tokun
Tedbirinde ihmal eyleme sakın
Takdir-i ilâhi sırdır bilinmez

Aşka uy ki ab-u kevser içile
Meydanına müşk ü anber saçıla
Hakkı zikret kalb aynası açıla
Demir işlemezse pası silinmez

Sıtkıya bir pîre tapşur özünü
Eşiğinde türab eyle yüzünü
Evvel düşün sonra söyle sözünü
Ok yaydan çıkınca geri alınmaz.

XII [13]

Vakit temam oldu çileler doldu
Gel gezelim bizim elleri şimdi
Elhamdülillah maksat yerin buldu
Seslendi muhabbet telleri şimdi

Şükür kabul olduk Hak divanında
Canımız kurbandır asitanında
Bir gece misafir Yıldız hanında
Seyredelim Çamlıbelleri şimdi

Amasya şehrinin ırmağı çağlar
Aşk odu galiptir sinemi dağlar
Muhib müntesiben ah eder ağlar
Akar gözlerinin selleri şimdi

Söyleyim gönlümün müşkillerini
Arzeder goncalar bülbüllerini
Açtı lâle nergis sünbüllerini
Bezendi Malya'nın çölleri şimdi

Sürelim dergâhta devran-ı demi
Derdimin dermanı yaremin emi
Ziyaret edelim ab'u zemzemi
Akar Akpınarın balları şimdi

(13) Bu şiire başlık olarak Sıtkı Baba, *(CİHADDAN AVDETTE)* diye yazmıştır.

Düştü aşk ateşi sinem tutuşur
Çağıranda Hızır Nebi yetişir
Bülbülleri garip garip ötüşür
Kokar top ayının gülleri şimdi

Sıtkıya göründü çıllahâneler
Uyku görmez ahu gözlü sunalar
Aheder yavrular ağlar analar
Gözler şâhzadeler yolları şimdi.

XIII

Ey efendim ihsanına belimi
Bağlayı bağlayı geldim kapına
Alıştırdım evsafına dilimi
Söyleyi söyleyi geldim kapına

Terkeyledim vatanımı hanemi
Ah ü zare saldım garip anamı
Aşkın ateşiyle dertli sinemi
Dağlayı dağlayı geldim kapına

Bülbül gibi arzum kaldı güllerde
Mecnun gibi çok dolandım çöllerde
Yalınayak başı açık yollarda
Ağlayı ağlayı geldim kapına

On sekiz bin âlem dağ ile daşlar
Zikreder ismini tevhide başlar
Yüreğimden kanlar gözümden yaşlar
Çağlayı çağlayı geldim kapına

Sefil Sıtkı yalvarırım dost deyi
Şahadet eyledim «belibest», deyi
Bu dertli gönlüme derman isteyi
İnleyi inleyi geldim kapına.

XIV

Gurûh-i naciden deman tutmayan
Cahil kalır kâmil insan olamaz
Vaktin imamına iman etmeyen
Mağrurdur hak ile yeksan olamaz

Mürşid-i kâmilden dersin almayan
Men aref sırrına vâkıf olmayan
Şeriatta beş vaktini kılmayan
Tarikatta ehl-i irfan olamaz

Ali evladına farzdır muhabbet
Muhabbed edenler ehl-i mürüvvet
Muhammede mahsus mehr-i mübivvet
Ebu Cehil mülke sultan olamaz

Dertli isen Hak'tan iste çareyi
Dürr-ü güher sanma sen ki hareyi
Lokman Hekim gerek sarsın yareyi
Her hekim dertlere derman olamaz

Sıtkıya sıtkıyle liyakat ister
Pirden himmet Hakdan hidayet ister
Mürşid kapısında sadakat ister
Her kişi Aliye selman olamaz

XV

Muhammet Mustafa Ahmed-i muhtar
Cümle mahlukata rahmat kapısı
Emir-el müminin Haydar-ı kerrar
Sırr-ı vahdet ilm ü hikmet kapısı

Mehdi Resul gelir sancak açılır
Münafıklar müminlerden seçilir
Lâl ü gevher dürr ü mercan saçılır
Açılınca aşk muhabbet kapısı

Er olanda Hak nişanı görünür
Hakk'ı zikredenin kalbi arınır
Pahil olan cehennemde sürünür
Açılır cömerte cennet kapısı

Devam et beş vakit Hakk'ı unutma
Doğru yol dururken eğriye gitme
Günahım çok deyi umut kat'etme
Açık merhamet mürüvvet kapısı

Sıtkıya pirimiz evlâd-ı Ali
Şükür demanına yetirdik eli
Kutb-i cihan Hacı Bektaşî Veli
Serçeşmedir hüsn ü himmet kapısı

XVI

Ben mürşidim diyen meydana gelsin
Mürşid kimdir andan nişan isterler
Men aref sırrını okusun bilsin
Destinde hüccet-i burhan isterler

Dört kapı, kırk makam, on iki erkân
On yedi tariki eylesün beyan
Küllü vâlî Hak yolunda tercüman
Canını meydanda kurban isterler

İlmi ile amil gerektir kişi
Amil olmaz ise taklittir işi
Mukallit olanlar şeytanın işi
Bunca kavli sadık insan isterler

Mağrur olanlar boyun eğmez yola
Bu bir sırdır nasip olmaz her kula
Hünersiz kişiyi almazlar pula
Esrar anlar, ehl-i irfan isterler

Cahil olan ercemende giremez
Ehlibeytin süreğini süremez
Özü çürük zihni sağır yaramaz
Dili bülbül kalbi kûr'an isterler

Mürşid sanıp deman tutma şakiden
Hak kelâmı doğmaz her kör fakîhden
Özün helas edip yetmişikiden
Nefsini katletmiş merdan isterler

Arif olan sohbetinden tutulmaz
Usta meydanına hile katılmaz
Boncuk dükkanını açma satılmaz
Bu pazarda dürr ü mercan isterler

Hünkâr Hacı Bektaş Ali şâhıdır
Yedullah Babanın Hak nişanıdır
Mürşit olan mülkün Süleymanıdır
İns ü cin .... isterler [14]

Sıtkı Al-Resule olagör asker
Şaraben tahurden içesin kevser
El-veled-i sırr-ı Nebiye mazhar
Kutb-ül ahdap gibi Sultan isterler

---

(14) Noktalı yerler okunamamıştır.

XVII [15]

Müminlerin yaşın yaşın ağlatan
Ah senin dertlerin İmam Hüseyin
Kerbelâ çölünde kanın çağlatan
Ah senin dertlerin İmam Hüseyin

Şehit düştü imamların şahbazı
Bu imiş takdirde yazılan yazı
Arşa çıktı Ehl-i Beytin avazı
Ah senin dertlerin İmam Hüseyin

İptida meydan-ı Hûr Şehid açtı
Arştaki melekler kanlı yaş saçtı
Yetmiş üç pehlivan hep şehit düştü
Ah senin dertlerin İmam Hüseyin

İmam Zeynel kaldı Ali'den aslı
Şükür kesilmedi Muhammed nesli
Yüz yiğirmi dört bin peygamber yaslı
Ah senin dertlerin İmam Hüseyin

Kana boyandı nes-li Peygamber
Elinde Zülfikâr nerdedir Haydar
Ağladı Hazret-i Fatıma, Kamber
Ah senin dertlerin İmam Hüseyin

---

(15) *Cahit Öztelli,* Bektaşi Gülleri, Milliyet Yayınları, Türk Klasikleri Dizisi : 10, Sayfa 91.

Lânet olsun ol Yezid'in canına
Kasdeyledi imamların canına
Hasret kala yâr-u hanümanına
Ah senin dertlerin İmam Hüseyin

Sefil SITKI şu gönlümün zârı var
Kerbelâ'da Ehl-i Beytin nuru var
On'iki ayda kan ağlasam yeri var
Ah senin dertlerin İmam Hüseyin

XVIII [16]

Kahramanlar destur, gözler batında
Onlar makbul oldu hakkın katında
Saf saf olup bir sancağın altında
Teker çekip durmamıza yakın mı :

Dört köşede gaip erleri gele
Doksan bin evliya gaziler bile
Zalimler ağlıya mazlumlar güle
Kâfirleri kırmamıza yakın mı.

Bir gün ola hep şehitler uyana
Ol vakit seyredin dökülen kana
Kılınç çekip bir uğurdan meydana
Birer birer çıkmamıza yakın mı.

Sefil Sıtkı : Hak rahmeti saçıla
Pîrlerin elinden meyler içile
Bir gün ola meydan bize açıla
Ol günleri görmemize yakın mı.

---

(16) *Aşık İhsani,* Ozan Dolu Anadolu, May Yayınları, 2. Baskı, 1974, S. 82.

XIX [17] [18]

Zülfü kâküllerin anber misâli
Bûy-ı erguvandan güzelsin, güzel
Kızarmış gonca gül gibi yüzlerin
Şah-ı gülistandan güzelsin, güzel

Yüzünde yeşil ben âşıkâr olmuş,
Çekilmiş kaşların, zülfikâr olmuş
Gözlerin aleme hükümdar olmuş
Mihr-i Süleymandan güzelsin güzel

Kurulmuş göğsünde bahçe-i vahdet
Hatm'olmuş kaddinle tuba'yı hikmet
Cemâlin seyreden istemez cennet
Sen hur u gılmandan güzelsin güzel

Gözlerin velfeci benzer imrâne
Seni seven âşık olur divane
Yanakların şule vermiş cihane
Yüz mâh-ı tâbandan güzelsin güzel

---

(17) *Fikret Memişoğlu*, Harput Âhengi, İstanbul, 1966, S. 67.

(18) Bu şiir bir *Pertek* türküsüdür ve *«kürdî»* makamında söylenmektedir.

Çiy düşmüş çayıra benzer yüzlerin
Aşıkın öldürür şirin sözlerin
Mısrın hazinesi değer gözlerin
Zühre-i Rahşandan güzelsin güzel

Sıtkı der sûretin hatt-ı secdagâh
Cümle güzellere oldun pişegâh
Güzeller tâcısın yüzün padişah
Yûsüf-ı Ken'andan güzelsin güzel

XX [19]

Âkıbet bu sevda alır
Beni, gözleri mestanem
Vuslat kıyamete kalır
Bil ki gözleri mestanem

Gök turna gibi salınır
Zülfü gerdana bölünür
Güneş gibi ziya gelür
Seni, gözleri mestanem

Başına tel sokun nişan
Adûlar olsun perişan
Solar ol aşkına düşen
Seni gözleri mestanem

Sıtkı der dilber-i taze
Bakmaz mısın kaşa göze
Bir şeftali versen bize
Seni gözleri mestanem

(19) *Ali Püsküllüoğlu,* Türk Halk Şiiri Antolojisi, Bilgi Yayınevi, Haziran - 1975, S. 334.

XXI [20]

Bir tenhada canım elime geçsen
İptida yanağın öpsem okşasam
Dersem goncelerin destime alsam
O nazik dudağın öpsem okşasam

Öpsem gerdanını sarsam belini
Söylerken işitsem nazik dilini
Hak nasip eylese dersem gülünü
O kalem parmağı öpsem okşasam

Sıtkı der efendim ağlatma beni
Sineme sarsam ol beyazca teni
Başından bağlasam sevmeğe seni
Nihayet ayağın öpsem okşasam

---

(20) *Ali Püsküllüoğlu,* a.g.y. S. 335.

XXII [21]

Söyle yosmam sana ne'ettim n'eyledim
Niçin bir yiğide düşman olursun
Bildir günahımı ben ne söyledim
Katlime yazılmış ferman olursun

Her gönül mü senin derdini çeksin
Ruhlerin lâledir türlü çiçeksin
Darılma bir tanem pek küçüceksin
Büyüdükçe büyür yaman olursun

Sıtkı her güzele bâde içirme
Vefasız dilberle ömür geçirme
Ben humâ kuşuyum koldan uçurma
Yazık olur sonra pişman olursun

---

(21) *Ali Püsküllüoğlu,* a.g.y. S. 336.

KAYNAKÇA

- Ozan **Ali Baki** tarafından tutulmuş ve **Hayrettin İvgin'de** bulunan el yazması cönk.
- Ozan **Aşık Sıtkı** tarafından tutulmuş ve **Hayrettin İvgin**'de bulunan el yazması cönk.
- **Prof. Dr. İlhan Başgöz,** İzahlı Türk Halk Edebiyatı Antolojisi, Ararat Yayınları.
- **Cahit Öztelli,** Bektaşî Gülleri, Milliyet Yayınları, Türk Klasikleri Dizisi: 10, 1973.
- **Âşık İhsani,** Ozan Dolu Anadolu, May Yayınları, 2. Baskı, 1974.
- **Fikret Memişoğlu,** Harput Ahengi, İstanbul - 1966.
- **Ali Püsküllüoğlu,** Türk Halk Şiiri Antolojisi, **Bilgi** Yayınevi, Haziran - 1975.

SÖZLÜK

— A —

âb : su
adalet-kâni : adalet kaynağı, adalet simgesi
adu : düşman
ahd : zaman, söz vermek, yemin
Ahmed-i Muhtâr : Hz. Muhammed
ah-u zâr : ah, feryat ve ağlama
akdab : kutuplar
âl : evlât, soy, sülâle
alel arş-istivâ : «arş üzerinde yerleşmişti, oturdu» bir ayetten.
amel : din emirlerini uygulama,
anberin : anber gibi kokan
andelib : bülbül
ârif : ilâhî gerçeği ve sırları bilen kişi
arzumend : istekli
atlas : yüzü ipek, tersi pamuk olan kumaş
avdet : dönüş, dönme
avn : yardım

— B —

bâb : kapı
bâd : hava, rüzgâr
bahal : **(pahil)** : cimri
bahr : deniz
Balım Sultan : Bektaşiliğin ikinci pîri. Bektaşiliği gerçek bir örgüt durumuna getirmiştir. Asıl adı Hızır Balı'dır. Ölümü 1516
basar : görme, göz, kalp gözü
bâtın : gizli, görünmeyen. Çok zaman zâhir sözcüğü ile kullanılır

belî : evet
bend : sed, duvar
bera-ı imtihan : sınav beratı
beyân : bildirme, açıklama
beyhûde : boşuna
bil-cümle : hep, bütün
buğz : sevmeme, yürekte düşmanlık duyma
burhan : delil, mucize, keramet

— C —

câm : şarap kadehi
câvidan : ebedî
câzib : kendine doğru çeken, cezbeden
cem : toplam
cemâl : yüz güzelliği, güzel yüz, mürşidin yüzü.
cevretmek : haksızlık edip incitme, tarikat adamının ruh yolunda ilerlemesine engel olan nesne
cezb : kendine doğru çekme
cennet-i âlâ : Tanrının insanlara müjdelediği sekiz cennetten biri.
cihat : din için savaşma
cûş etmek : coşmak, taşmak.
cümle : herkes

— Ç —

çıllahane (çilehâne) : dervişlerin kırk günlük denemesi için yapılmış yerler.

— D —

dağlamak : ateşle yakmak
dar : darağacı, idam mahkûmlarını astıkları üç ayaklı sehpa.
darülâmân : sığınacak yer, sığınak
derban : kapıcı, kapı bekçisi.

dergâh : Şeyhlerin mânevî huzuru ve bulundukları yer.
deman (damen) : etek
dest : el
destur : izin
devrân : zaman, devir
dil : gönül
dört kapı : Şeriat, tarikat, marifet, hakikat. Şeriat, dinin yüzüdür, iç yüzü hakikattir. Şerikattan hakikate giden yol tarikattır. Hakikate eren kişinin şariatta hakikati geliştirmesine marifet denir. Bu dört ögeye, dört kapı denir.
dü-cihan : ahiret ve dünya. İki dünya.
dünyaperest : dünya sever, dünyayı düşünen
dürfeşan : inci saçan
dürr : inci

— E —

ehl : sahip, malik olan.
elhamdülillah : şükür Tanrıya.
em : ilâç
emir-el müminin : halifelerin lâkapları, bu lâkap Halife Ömer için söylemiş daha sonra Osmanlı Padişahları için kullanılmıştır.
emsal : dilden düşmeyen şeyler, hikâyeler, destanlar
ercemend : şerefli, sayılır olma
erkân : usuller, kurallar, din kuralları
evsaf : vasıflar, nitelikler

— F —

fahr-i kâinat : dünyanın övündüğü. Peygamber Hazreti Muhammed'in lâkabı
fakîh : fıkıh bilgini.
farz : dinde mutlaka yapılması gerekli şey

fend : hile, desise, oyun tekniği
ferişdah : melek
ferman : buyruk
fi'il : iş
firkat : ayrılık

— G —

ganî : zengin, cömert
gevher : inci, mücevher
geysü (gisu) : uzun saç örgüsü
gonca : gülün yeni açılmış durumu
güher : cevher
gülfeşan : gül saçan
gülşen : gül bahçesi
gülüstan : gül bahçesi
gürûh-i naci : kendini kurtarmış selâmete ermiş topluluk

— H —

habîb : sevgili
hâk : toprak
hâk ile yeksan olmak : toprakla bir olmak, ölmek, kaybolmak.
hakikat : gerçek, manevî ilim
halâs : kurtulma, kurtuluş
hâre : sert taş, kaya
hârici : Hz. Ali düşmanı ve onu sevmeyen; Alevîlik dışında kalanlar
Havâric : Haricî'ler
havf : korku
Hayber : Hz. Ali'nin fethettiği bir kale
Haydar : Hz. Ali
Haydar-ı kerrar : Hz. Ali'nin lâkabı
heçi : hiçe

Hızır : Âb-ı Hayat'ı bulup içen ve ölmezlik sırrına eren velî.

hicr (hecr) : ayrılık

hidâyet : doğru yola gitme, doğru yolu bulma

hikmet : kimi Tanrısal işlerin insan aklı ermeyecek derin anlamlı nedeni

himmet : ermiş kimsenin etkisi

hûb : güzel

hûban : güzeller

hulûs : doğruluk, saflık, içtenlik

hûr : cennetteki huri

Hûr Şehid : Kerbelâ'da şehid olan bir savaşçı. İmam Hüseyin'i yakalamak için Kûfe Valisi Abdullah'ın gönderdiği iki bin kişilik askerin komutanıydı. Hüseyin ile görüştü, onun yanına geçti, sevgiyle ona bağlandı.

hurşid : güneş

hüccet : delil, senet, burhan

hünkâr : padişah, hükümdar, sultan, din ulusu

hüsn : güzellik

— I, İ —

iblis : şeytan

içne : içine

ihsân : iyilik ve lütufta bulunan

ihlâs : niyet ve kalb doğruluğu. Kulhuvellahü ahad, diye başlayan sûrenin adı.

ikrar : mürşidi kabul ve tasdik; mürşide teslim olmada verilen söz

ilm-i ledün : Tanrı sırlarından ve niteliklerinden söz eden bilim

inâyet : lüft, ihsan, iyilik

ins : insan

irfan : bilme, biliş, anlayış

iskân : yerleşme, oturma
itikad : inanma, inanç

— K —

kâhi : kâh, ya
kamet : boy bos
kâmil : bütün, tam, eksiksiz, kemale ermiş olgun, pişkin, yaşını almış, bilgisi çok kimse
kân : **yakut**, elmas gibi değerli taşların çıkarıldığı yer, ocak
kat'etmek : kesmek
katl'etmek : öldürmek
katre : damla
kavil : söz, and, yemin
Kebutullah : Allahın güvercini, Hacı Bayram Veli'nin lâkabı
kelâm : söz
kelb : köpek
kemâl : olgunluk, kâmillik
kemter : en kötü, âciz, zavallı
Ken'an ili : Filistin
keramet : evliyaların bazı olağanüstü durumları
kerem : lütf, iyilik
kerrar : savaşta çekilip saldıran
kesb-etmek : kazanmak
kevn ü mekân : kâinat, her iki dünya
kevser : cennette bir ırmak
kıblegâh : namazda yüzümüzü döndüğümüz yön.
kısmet : bölme, pay, kader, Tanrı takdiri olan şey
Kırk-budak : Hacı Bektaş tekkesinde kırk mumlu şamdan. Bunlar iki adettir. Biri Balım Sultan türbesinde, diğeri Hacı Bektaş'ın Kırklar meydanındadır.
Kırk Makam : erenler meydanı. Dört kapının her birinde on makam vardır.

Kurb-i Rahman : Allah'a manevî yakınlık
kutub : evliyaların en büyüğü
Kutb-ül aktab : kutubların kutubu, azizlerin başı
küllî : bütün, tamamiyle

— L —

lâ'l : kırmızı kıymetli bir taş; sevgilinin dudağı
lâübali : ilişkisiz, kayıtsız, saygısız.
leb : dudak
ledün kitabı : Tanrı kitabı, Kur'an
leyl ü nehar : gece ve gündüz
liyakat : yararlılık değeri, değer iş becerlilik
Lokman Hekim : hikmetli sözleri ve fıkralarıyla ün salmış, hekimlik yapmış bir ünlünün adı
lütfetmek : iyilik etmek

— M —

mâh : ay, güzel yüz, en üstün kimse
mahdum-u siyadet : efendinin çocukluğu
mahlûkat : yaratılmış şeyler, canlılar, yaratıklar
mağrur : bir şeye güvenen, kibirli, övünüp duran
mârifet : Tanrı yolunda nânevî bilgi sahibi olma
matav : kıvrım
mazhar : bir şeyin zuhur ettiği, göründüğü yer. Büyük şerefe eren
Mecnûn : Leyla ve Mecnûn hikâyesinin erkek kahramanının adı, deli
meded : yardım, imdat
Mehdî : dünyanın sonunda ortaya çıkacak kimse. On dördüncü imam Muhammed Mehdî
Mehr-i mübüvvet : Peygamberli mühürü
mel'anet : lânete neden olan, lânet edilmeye değer iş ve davranış
melül : kederli, üzüntülü

men aref : kim ki bildi, anlamında, nefsini bilen Allah'ını da bilir, anlamındaki hadisin başı

merd : erkek, nefsine ar

merdan : erkekler, nefsine hâkim olanlar

Mervân : Yezit'ten sonra hükümdan olan Alevî'lik düşmanı kişi

me'sem : günah, suç

mest : sarhoş, keyif halinde

mestan : sarhoşlar

meşreb : huk, ahlâk tutulan yol

mevâlî : yüksek rütbeli bilginler, köleler

mevlâ : efendi, kölenin sahibi

meyletmek : eğilmek, sevmek, sempati duymak

mezhep : gidilen, tutulan yol, din yolu, manevî yol

mezkûr : adı geçen

mihmân : misafir, konuk

mihnet : zahmet, eziyet, sıkıntı, derd.

muhabbed : sevme, sevgi, dostluk

muhib : bir tarikate karşı sevgi duyan

muhibbân : derviş olmadan önce bir tarikatın taraflısı olanlar

mukallid : taklidçi

mûr : karınca

mücerred : soyulmuş, tecrit edilmiş, yalın

mücrim : suçlu

müebbed : ebedi, sonsuz

mülâkat : buluşma, birleşme, görüşme

mülk : ülke

mümin : iman eden, şiirde Alevî-Bektaşî olan kimse

münâfık : Alevîlik inanışı dışında olup, onlara saldıran kimse. İnsanlar arasına fitne, fesat sokan kişi

müntesib : birine çatmış, birinin adamı olmuş

mürşid : doğru yolu gösteren, kılavuz, müridlere yol gösteren şeyh, gafletten uyandıran

mürüvvet : insanlık, mertlik, cömertlik, iyilik severlik
müşarünileyh : işaret olunan, adı geçen
müşk : misk
müşkil : zor, güç, çetin

— N —

nâr : ateş
nâr-ı fırkat : ayrılık ateşi
natüvan : zayıf, kuvvetsiz
nazar kılmak : bakmak
nefs : ruh, can, hayat, insanın yeme içme gibi biyolojik gereksinmeleri, kişi, kendi, asıl maya, bir şeyin ta kendisi, döl suyu
nevbahar : ilkbahar
nevreste : yeni yetişen, yeni biten
nûş etmek : içmek
nutk : söz, kâmilin, Tanrı'nın sözü
nümune : örnek

— O, Ö —

od : ateş
On iki imam : Hz. Muhammed ölmeden önce yerine Ali'yi imam olarak vasiyet etmiş, Ali'den sonra onun yerine oğlu Hasan, sırasıyla Hüseyin, oğlu Ali, Muhammed Bâkır, Cafer Sadık, Musâ, Kâzım, Ali Rıza, Muhammed Cevad, Ali Hâdi, Hasan Askerî, Muhammed Mehdî imam olmuşlardır.
on sekiz bin âlem : bütün kâinat
öz : kendi, nefs, zat

— P —

pâk : temiz, arı
pây : ayak

perçem : eskiden başlarını tıraş edenlerin tepede bıraktıkları saç tutamı
pervâne : mum alevi etrafında dönen, uçuşan küçük kelebekler
perverdiğar : besleyen Tanrı
pîr : tarikat kurucusu
post-u irşad : irşad postu

— R —

remz, remiz : işaret, sembol, simge
resûl : elçi, Tanrı elçisi, peygamber
revân : giden, yürüyen, akan
ruhban : rahipler

— S —

sabitem kavlimde : sözümde duruyorum
secaat : huylar
selman : barışçı, barışcılık durumunda olma
ser : baş
serçeşme : reis, başkan
sergerdan : başı dönmüş, sersem
server : reis, başkan
settâr : örtücü, günahları örten Allah
seyrân : mânevî âlemde gezip dolaşma
sıdk : sadakat
sofî (sofu) : tasavvufa düşkün, tasavvufla uğraşan
suna : erkek ördek
sûret : dış görünüş, yüz, çehre
sücût : secde
sürek : bir şeyin sürdüğü zaman

— Ş —

şâd eyler : sevindirir
şâdman : sevinçli, neşeli

şahadet : şahitlik, tanıklık, bir şeyin gerçekliliğine inanma

Şah-ı Risalet : Peygamberlik şahı

şakî : kötü huylu, fena yaratılışlı

şefkat : acıyarak esirgeyerek bakma

şefi-ül müznibîn : günahların şefaatcısı; Muhammed

şehzâde : veliahd, prens, şah soyundan gelen

şems : güneş

şeriat : din kuralları

şi'ir : anlama, şiir

şûle : alev, ışık

— T —

tabib : hekim, doktor

tahur : pek temiz, temizleyici

takdir : kader, Tanrının yarattıkları hakkındaki ezeli kararı

ta'm : yeme, tat

tanetmek : sövmek, yermek

tarîk : yol

tarikat : Tanrıya ulaşmak isteği ile tutulan yol tasavvuf yolu

tedbir : bir işin zorunu düşünerek başarısını sağlama çaresine başvurma

tel'at (tal'at) : yüz, surat, güzellik, aydınlık ve açık yüz

tensib : uygun bulma

tevhid : bir kaç şeyi bir etme, birleştirme

top ayı : ramazan ayı

türab : toprak.

— U, Ü —

ummân : büyük deniz

üryan : çıplak

— V —

vahdet : birlik
vâkıf olma : bir işten haberli olma
vakt-ı sabavet : çocukluk zamanı
vâlî : velâyet sahibi, velî
vech : yüz, çehre
velâyet : velilik, evliyalık, ermişlik
velî : Tanrı yolunda amacına ermiş kimse
visâl : iki sevgilinin kavuşması
vuk-u vefaat : ölüm olayı

— Y —

yârân : dostlar
yed : el, kudret, güç, yardım, mülk
yedullah : Tanrı eli, Tanrının kudreti
yek : tek, bir
yetmiş üç pehlivan : Kerbelâ'da şehit olanlar.

— Z —

zâhid : ham sofu
zâhir : meydanda görünen
zâr : ağlayıp inleme
zâr-ı sergerdan : ağlamaktan başı dönmüş olanlar.
zebh : boğazlama, kesme
Zeynel : İmam Zeynel'dir. Babası Hüseyin hasta olduğu için savaşa sokmadı. Esir oldu, sonra Ali nesli ondan sürdü
zikretmek : anmak, hatıra getirmek, Tanrı adını anmak
zülâl : saf, hafif, tatlı su
Zülfikâr : Ali'nin ucu iki çatal kılıcı